

یکشنبه ۲۰ مهر ۱۳۹۳ • سال دوازدهم • شماره ۲۱۳۶ • ۷

روزنامه شرق	
رسانه	
	
گفت‌وگو با «آلن بدیو» فیلسوف فرانسوی معاصر	صفحه ۸
درباره یک فلسفه نقد	صفحه ۹
نگاهی به کتاب «در قلمرو فرهنگ و سیاست»	صفحه ۹

نگاه

مروری بر نظرات موافقان و مخالفان

پیش‌نویس لایحه سازمان نظام رسانه‌ای که به منظور گردآوری و دریافت نظرها و پیشنهادهای روزنامه‌نگاران، کارشناسان و اصحاب رسانه در وبسایت دفتر مطالعات و برنامه‌ریزی رسانه‌ها منتشر شده بود، واکنش‌های گسترده‌ای را به همراه داشت. روابط‌عمومی دفتر مطالعات و برنامه‌ریزی رسانه‌ها گزارش داد این پیش‌نویس با واکنش‌های متفاوتی از سوی دست‌اندرکاران حوزه رسانه روبه‌رو شده است.
دفتر مطالعات و برنامه‌ریزی رسانه‌ها به‌منظور بازتاب نظرات و دیدگاه‌های روزنامه‌نگاران و فعالان حوزه رسانه نسبت به پیش‌نویس لایحه سازمان نظام رسانه‌ای، محور عمده نقدها و نکات مثبتی را که در رابطه با این موضوع مطرح شده است، گردآوری کرده که در زیر می‌خوانید:
واکنش‌های مثبت به پیش‌نویس لایحه سازمان نظام رسانه‌ای
– تدوین و آرایه پیش‌نویس لایحه سازمان نظام رسانه‌ای، گامی روبه‌جلو است.

– با تصویب و اجرایی‌شدن مفاد این پیش‌نویس برای نخستین‌بار روزنامه‌نگاران کشور زیر چتر سازمان نظام صنفی قرار می‌گیرند.
– ایجاد سازمان نظام رسانه‌ای از الزامات توسعه فرهنگی و اجتماعی کشور و کمک به توسعه اقتصادی و سیاسی و پیشرفت همه‌جانبه است.
– سازمان نظام رسانه‌ای، مرکز اتکای روزنامه‌نگاران برای آموزش، حمایت‌های حقوقی و امنیت‌شغلی است.

– تعریف نظام جامع برای روزنامه‌نگاران و حذف مجازات زندان از محاسن این پیش‌نویس است.

– به جای اینکه اصل این پیش‌نویس را زیر سوال ببریم و انگ دولتی‌ودن به آن بچسبانیم، بهتر است از آن حمایت کنیم و در ساختارش مواردی را بگنجانیم که منافع حداکثری روزنامه‌نگاران را تأمین کند.
– برای نخستین‌بار سازمانی در گستره ملی و با حکم قانون، رسمیت پیدا می‌کند. این مدل تاکنون در کشورمان نبوده و آن چیزی هم که قبلاً به‌عنوان انجمن صنفی وجود داشته، مدل متمرکزی بوده که فقط در تهران وجود داشت و بیشتر از آنکه یک سازمان صنفی باشد، یک تشکل سیاسی

– صنفی بوده است که به همین دلیل آسیب دیده و منحل شده است.
– برای نوشتن یک نظام جامع مطبوعاتی باید از طریق قانون، اساس کار را محکم کرد.قانون باید سرچشمه‌ای متین و محکم مبتنی بر استقلال حرفه‌ای روزنامه‌نگار باشد.

– تشکیل سازمان نظام رسانه‌ای از آرزوهای دیرینه روزنامه‌نگاران ایران است.

–این پیش‌نویس مصداق کلملی از میانه‌روی واعتدال سیاسی در تنظیم یک لایحه قانونی است، که نه ساختارشکن است و نه حاکمیت‌محور.

محورهای عمده نقدهای وارده به پیش‌نویس لایحه سازمان نظام رسانه‌ای
– این پیش‌نویس از بنیان محل اشکال است و با آزادی رسانه سازگاری ندارد.

– عبارت «غیردولتی» در این پیش‌نویس، روشن و شفاف نیست.
– ضرورت تعریف منافع ملی و امنیت ملی به منظور پیشگیری از هرگونه‌سوءبرداشت.

– شاید دولتی‌بودن سازمان نظام رسانه‌ای باید برطرف شود.
– مجمع عمومی باید بالاترین رکن سازمان باشد، نه شورای‌ایلی.
– در ترکیب هیات صدور پروانه روزنامه‌نگاری، صلاحیت حداقلی هم برای روزنامه‌نگار در نظر گرفته نشده است.
–ضمانت اجرایی در خصوص حقوق روزنامه‌نگاران دیده نشده است.
– با توجه به ضعف بنیه مالی روزنامه‌نگاران، دولت باید کمکلف به تأمین بودجه این سازمان شود.

– سهم دولت در مفاد این پیش‌نویس، بیش از روزنامه‌نگاران است.
– مسایل و مشکلات صنفی روزنامه‌نگاران از قبیل بیمه، مسکن، امنیت شغلی و… در این پیش‌نویس دیده نشده است.
– تصویب و اجرای این پیش‌نویس، خط بطلانی بر فعالیت آزاد و مستقل مطبوعات کشور خواهد کشید.

–این پیش‌نویس، مطبوعات را به بولتن تبلیغاتی دولت تبدیل می‌کند.
– این متن چنان محدودیت‌های قانونی برای روزنامه‌نگاران ایجاد خواهد کرد که در تاریخ صدساله روزنامه‌نگاری در ایران بی‌سابقه است.
–این پیش‌نویس برآیند همه طرح‌های ناموفق و رندشه پیشین است.
– کمک‌های دولت و شهرداری‌ها برای تأمین بودجه سازمان نظام رسانه‌ای، با مستقل‌بودن این سازمان منافات دارد.
–وقتی دولت اراده باقدرتی برای بازگشایی انجمن صنفی روزنامه‌نگاران ندارد، مطرح کردن این پیش‌نویس، نمک‌پاشیدن روی زخم روزنامه‌نگاران است.

– این پیش‌نویس چوب لای چرخ فعالیت تشکل‌های صنفی روزنامه‌نگاران است.
– وظایف اصناف مختلف توسط خود آنان در چارچوب قانون نوشته می‌شود. بهنظر می‌رسد این پیش‌نویس متنی نیست که روزنامه‌نگاران درباره نحوه فعالیت خود انتظار دارند.

سلطانی‌فر:

قانونی تدوین کنیم که مجلس رای بدهد

مدیرکل دفتر مطالعات و برنامه‌ریزی رسانه‌ها درخصوص قانون سازمان نظام رسانه‌ای با بیان اینکه الان اصلاً قانونی در این خصوص نداریم، گفت: قانونی ندهیم که انقدر مباحث لیبرالی در آن باشد که نتواند از مجلس اصولگرا رای بگیرد.

محمد سلطانی‌فر، درباره تغییر در دفتر مطالعات و برنامه‌ریزی رسانه‌ها و بازگشت آن به‌صورت زیرمجموعه معاونت مطبوعاتی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، به ایسنا گفت: سال‌های‌سال دفتر مطالعات، زیرمجموعه معاونت مطبوعاتی بود.
آخر دوره قبلی تصمیم گرفته شد که همه مراکز پژوهشی وزارت ارشاد به‌صورت متمرکز در بیایند.

او ادامه داد: قرار بود همه مراکز پژوهشی مثلاً مرکز پژوهش‌های هنری وزارت ارشاد، مرکز پژوهش‌های سینمایی و… دور هم جمع شوند، این تصمیم از ابتدا غلط صحبت می‌کنیم که سلول‌های آن را به‌خوبی نمی‌شناسیم و به عبارت دقیق‌تر آنها را خوب تعریف نکردیم. اگرچه در برخی موارد در این متن پیش‌بینی شده است که نماینده‌ای از رادیو و تلویزیون هم در تشکیلات این سازمان حضور داشته باشد، اما اینکه بزرگ‌ترین مرجع رسانه‌ای کشور خود را در گیر بحث سازمان نظام رسانه‌ای کند، مورد توجه قرار نگرفته است.»

رویکرد حاکم بر پیش‌نویس، یک رویکرد دولتی

دبیرکل «انجمن روزنامه‌نگاران زن ایران» همچنین با بیان اینکه «شورایعالی سازمان نظام رسانه‌ای نیمه دولتی و نیمه غیردولتی است»، گفت: برای تشکیل این شورا، یک مجمع عمومی تعریف شده است. با این وجود مشخص نیست اعضای این مجمع چندندف و چه‌کسانی هستند. همچنین این یک واقعیت است که رویکرد حاکم بر تهیه این پیش‌نویس، یک رویکرد دولتی است در حالی که تفاضاً برای تشکیل چنین سازمانی باید از سوی انجمن‌های صنفی و بدنه رسانه صورت گیرد.

باز یگران، باز یگران نظام رسانه‌ای با انجمن‌های صنفی نیستند

فرامرزیان افزود: «در این پیش‌نویس تأکید شده است که سازمان از حمایت‌های مالی دولت هم استفاده می‌کند. اما در طرح به نظر می‌رسد این حمایت به معنی دولتی‌شدن سازمان است در حالی که اگر دقیق‌تر به این مساله صنفی نگاه کنیم، گروه‌های «غیردولتی» و «صنفی» به‌عنوان «شرکای اجتماعی»، مستوجب دریافت حق‌الشراکه هستند. بخش خصوصی، جامعه مدنی و دولت، هر کدام نقشی‌ها و تکالیفی دارند که البته قابل واگذاری هم نیست. اما در تعامل این سه با هم است که منابع شرکا به‌طور یکسان تأمین می‌شود. البته شاید علت این نوع نگاه در پیش‌نویس مذکور این باشد، که باز یگران، باز یگران واقعی نیستند»

فرامرزیان در پایان گفت: «مساله دیگر بحث روش‌ها برای حل مسایل صنفی است. روش‌ها دچار ابهامات و مسایلی هستند و ما آمده‌ایم در کنار نظام تنبیهی حاکم درخصوص رسانه‌ها، این پیش‌نویس را هم که خود یک نظام تنبیهی دیگر به وجود آورده است، اضافه کردیم. این موضوع باعث شده است تا تهدید بیشتری درخصوص آزادی‌های رسانه‌ای صورت گیرد. پیشنهاد من این است که نظام جامع رسانه‌ها بدور از هرگونه ابهام قانونی و به‌غایت محدود، جامع و مانع، تدوین شود و از طرح، تفصیل و تشویر در آن خودداری شود.»

ابراز تاسف برای جامعه رسانه‌ای کشور

کسری نوری، سردبیر روزنامه «شهروند» چهارمین سخنران این نشست، در ابتدای سخنان خود ضمن ابراز تاسف برای جامعه رسانه‌ای کشور گفت: «واقعاً نمی‌دانم چه بر سر ما آمده است که اینقدر نسبت به سرنوشت خودمان بی‌توجه هستیم. پیش‌نویسی تدوین شده که با زندگی و آینده کاری ما در ارتباط مستقیم است ولی انقدر که باید و شاید جامعه رسانه‌ای هنوز با این مساله درگیر نشده. زمانی «خاله سینما» را پلمپ کردند و ما اهالی مطبوعات خود را هلاک کردیم تا این اتفاق نیفتد. در حالی که درباره موضوع به این مهمی ما کاملاً بی‌توجه هستیم»

ابهام کلمه قانون در پیش‌نویس نظام رسانه‌ای

او افزود: «از همان ابتدای انتشار این پیش‌نویس، کلمه «قانون» برایم مبهم بود و بعداً هم که از حقوق‌دانان پرسیدم؛ آیا نباید به‌جای این، کلمه طرح یا لایحه بیاید؟ و جواب گرفتم که بله، اساساً نباید کلمه قانون مورد استفاده قرار گیرد. از طرف دیگر من نمی‌دانم چه ضراری بر این‌همه پنهانکاری درباره اساسی تهیه‌کنندگان این متن وجود دارد؟ شاید بهتر باشد طراحان این متن بیایند و در جلساتی با من بنشینند تا ما حرف‌های خودمان را با آنها در میان بگذاریم.»

فضای پر از ابهام در لایحه پیش‌نویس نظام رسانه‌ای

نوری افزود: «نتیجه این فضای پر از ابهام این است که متن از مسیر اصلی خود منحرف شود. شاید کسانی که زحمت تهیه این متن را کشیده‌اند، نیت خیر داشته‌اند ولی واقعیت این است که این پیش‌نویس دارد به بیراهه می‌رود و من بعید می‌دانم دولت آقای روحانی با این قصد و نیت وارد کار شده باشد.»

این روزنامه‌نگار افزود: «روح کلی حاکم بر این پیش‌نویس حکومتی است. البته این مساله خیلی طبیعی است. با توجه به شرایط حاضر نمی‌توان انتظار داشت حکومت بیاید همه‌چیز را واگذر کند. حال در چنین شرایطی، طرح چنین پیش‌نویسی -که به عقیده من حق ذاتی آزادی بیان را ضایع می‌کند- هیچ کمکی به حل مشکلات اهالی رسانه نمی‌کند»

ادامه در صفحه ۱۰

عکس: شفقنا رسانه

گزارش نشست نقد و بررسی پیش‌نویس لایحه سازمان نظام رسانه‌ای

سایه و روشن «سازمان نظام رسانه‌ای»

این است که وقتی قرار است ما یک نظام یا قانون جامع را تدوین کنیم باید همه اجزای آن را به‌عنوان یک پیکره واحد ببینیم تا از پیوستگی و انسجام بیشتری برخوردار شود.

این پیش‌نویس مصداق نظام جامع رسانه نیست. به نظر من بهتر بود دوستان در معاونت مطبوعاتی، دفتر مطالعات و مجموعه‌های همکار برای تهیه این پیش‌نویس در زمان باقی‌مانده از برنامه پنجم برای نظام جامع رسانه تلاش کنند. اگر به زمان بیشتری نیاز است، برای برنامه ششم تدبیری ببندیشند تا مجدداً به این مساله برنخورند و تکرار نشود. به عبارتی هشت‌سال تجربه داریم که این جزو تکالیف برنامه بوده و به سرانجام نرسیده است. حتماً مولنوی وجود داشته که به سرانجام نرسیده است! این موانع باید بررسی و برای برنامه ششم پیشنهاد شود که حداقل در ابتدا و اواسط برنامه ششم این تکلیف را به سرانجامی برسانیم»

برنامه‌ریزی گام‌به‌گام تا رسیدن به نظام جامع

مهدی فضایی در پایان با آرایه پیشنهادی توضیح داد: «در فاصله باقی‌مانده از برنامه پنجم سرفصل‌های اصلی نظام جامع مشخص شود. فصل‌بفصل در برنامه ششم گنجانده شود تا وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی بتواند گام به‌گام برنامه خود را تنظیم کند و نهایتاً به نظامی جامع برسد در کنار آن یک پیشنهاد مکمل نیز وجود دارد. در بخش‌هایی از نظام، خصوصاً شورایعالی انقلاب فرهنگی یک تجربه ذی‌قیمت داریم. در آنجا نقشه جامع علمی کشور تهیه شده است. تجربیات شورایعالی انقلاب فرهنگی می‌تواند به مدد بیاید تا این نظام جامع رسانه بتواند به یک سرانجام خوب و امیدوار کننده برسد.

مشابهت لایحه سازمان نظام رسانه‌ای با انجمن‌های صنفی دیگر

ژاله فرامرزیان، دبیرکل «انجمن روزنامه‌نگاران زن ایران» سومین سخنران این نشست، با اشاره به نقد مشابهت لایحه «سازمان نظام رسانه‌ای» با انجمن‌های صنفی دیگر گفت: «یکی از علت‌های این مشابهت پاسخ رییس‌جمهور درباره وضعیت فعالیت «انجمن صنفی روزنامه‌نگاران» و علت دیگر ساختار این سازمان است که ساختار «انجمن صنفی» را به ذهن متبادر می‌کند. اگر اینگونه است باید چنین سازمانی از پایین به بالا شکل بگیرد نه از بالا به پایین.»

او افزود: «معمولاً اینگونه است که ما وقتی می‌خواهیم خیال خود را در بعضی

 	 	
مهدی فضایی: وقتی قرار است ما یک نظام یا قانون جامع را تدوین کنیم باید همه اجزای آن را به‌عنوان یک پیکره واحد ببینیم تا آن از پیوستگی و انسجام بیشتری برخوردار شود. اشکال اساسی دیگر این است که این پیش‌نویس مصداق نظام جامع رسانه نیست. به نظر من بهتر بود دوستان برای تهیه این پیش‌نویس در زمان باقیمانده از برنامه پنجم برای نظام جامع رسانه تلاش کنند		

شفقنا رسانه: نشست نقد و بررسی پیش‌نویس لایحه «سازمان نظام رسانه‌ای جمهوری اسلامی ایران» با حضور مصطفی کوکبیان، مدیرمسوول روزنامه «مردم‌سالاری»؛ کسری نوری، سردبیر روزنامه «شهروند»؛ حسین رضی، حقوقان؛ مهدی فضایی، مدیرعامل انتشارات «سروش»؛ ژاله فرامرزیان، دبیرکل «انجمن روزنامه‌نگاران زن ایران» و محمد سلطانی‌فر مدیر «دفتر مطالعات و برنامه‌ریزی رسانه‌ها» برگزار شد.

محمد سلطانی‌فر در ابتدای نشست گفت: «در دومین نشست نقد نظام صنفی روزنامه‌نگاری به دنبال این بودیم تا این چالش ایجاد و این موضوع مطرح شود. بعد از آن با در نظر گرفتن دیدگاه‌های مثبت و منفی بتوانیم این موارد را به عنوان قانون آرایه و طرح کنیم. بعد از طرح اولیه به‌قدری این موضوع مورد چالش بود که رسانه‌های متعدد نسبت به آن پردازش‌های متفاوتی داشتند و نشست‌های مختلفی برگزار شد.»

سلطانی‌فر نقاط مثبت و منفی مطرح‌شده در رسانه‌ها را جمع‌بندی کرد و محور نقاط منفی را بیان کرد: «اولین نکته این است که عبارت «غیردولتی» در این پیش‌نویس، روشن و شفاف نیست. برخی این پیش‌نویس را از بنیان دارای اشکال دانستند و معتقدند با آزادی رسانه سازگاری ندارد. همچنین بر ضرورت تعریف منافع ملی و امنیت ملی برای جلوگیری از هر گونه سوءبرداشت تأکید شده است. شاید دولتی‌بودن سازمان نظام رسانه‌ای باید برطرف شود. مجمع عمومی باید بالاترین رکن سازمان باشد نه شورایعالی. در ترکیب هیات صدور پروانه روزنامه‌نگاری، صلاحیت حداقلی هم برای روزنامه‌نگار در نظر گرفته نشده است. ضمانت اجرایی در خصوص حقوق روزنامه‌نگاران دیده نشده است.»

او ادامه داد: «برخی معتقدند با توجه به ضعف بنیه مالی روزنامه‌نگاران، دولت باید کمکلف به تأمین بودجه این سازمان شود. همچنین اشاره شده مسایل و مشکلات صنفی از قبیل بیمه، مسکن، امنیت شغلی و… در در این پیش‌نویس دیده نشده است. تصویب و اجرای این پیش‌نویس، خط بطلانی بر فعالیت آزاد و مستقل مطبوعات کشور خواهد کشید. این پیش‌نویس مطبوعات را به بولتن تبلیغاتی دولت تبدیل می‌کند. محدودیت‌های این متن برای روزنامه‌نگاران در تاریخ صدساله روزنامه‌نگاری در ایران بی‌سابقه است. این پیش‌نویس برآیند همه طرح‌های ناموفق و رندشه پیشین است. کمک‌های دولت و شهرداری‌ها برای تأمین بودجه سازمان نظام رسانه‌ای، با مستقل‌بودن این سازمان منافات دارد. سلطانی‌فر گفت: برخی دوستان در نقد این نظام، آن را با انجمن صنفی روزنامه‌نگاران یا سایر انجمن‌های صنفی اشتباه گرفته‌اند. از دیگر نقدهای مطرح‌شده این است که وقتی دولت اراده با قدرتی برای بازگشایی انجمن صنفی روزنامه‌نگاران ندارد، مطرح کردن این پیش‌نویس، نمک‌پاشیدن روی زخم روزنامه‌نگاران است. البته همان‌طور که اشاره کردم، قرار نیست این قانون بیاید و جایگزین انجمن صنفی شود. برخی نقدها می‌گویند این پیش‌نویس چوب لای چرخ تشکل‌های روزنامه‌نگاران است و به نظر می‌رسد این پیش‌نویس متنی نیست که روزنامه‌نگاران درباره نحوه فعالیت خود از آن انتظار دارند.»

او همچنین به نکات مثبت اشاره کرد و گفت: «از جمله نکات مثبت مطرح‌شده دیده‌شدن انواع رسانه‌ها اعم از مکتوب، شفاهی و… در آن است و این می‌تواند یک قدم روبه‌جلو باشد. با تصویب و اجرایی‌شدن مفاد این پیش‌نویس برای نخستین‌بار روزنامه‌نگاران کشور زیر چتر سازمان نظام صنفی قرار می‌گیرند. سازمان نظام صنفی مرکز اتکای روزنامه‌نگاران برای آموزش شغلی آنها محسوب می‌شود. این موارد جزو دیدگاه‌هایی است که این بخش مطرح شده است.»

تغییر یافتن قانون فعلی مطبوعات از سال ۸۴

مهدی فضایی، مدیرعامل انتشارات «سروش» دومین سخنران این نشست با اشاره به مقدمه پیش‌نویس گفت: «در مقدمه نوشته شده است که این پیش‌نویس به منظور اجرای بندالف ماده ۱۰ قانون برنامه‌پنجم توسعه نوشته شده است. از سال ۸۴ به طور مشخص این مساله برجسته شد که قانون فعلی مطبوعات تغییری نکرده است. تقریباً همه دست‌اندرکاران مجامع رسانه‌ای به یک اجماعی رسیده‌اند که این قانون دیگر پاسخگوی نیازهای فضای رسانه‌ای ما نیست. لازم است در آن تجدیدنظری صورت بگیرد. بنابراین در برنامه چهارم توسعه، یکی از تکالیف برنامه برای وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی این بود که نظام جامع رسانه آماده شود.»

او با اشاره به تاریخچه تلاش‌ها برای نوشتن نظام جامع رسانه‌ها در دولت‌های گذشته گفت: «جلسات متعددی تشکیل و یک پیش‌نویس هم تهیه شد. اما به دلایلی این اتفاق نیفتاد تا الآن که نوبت به دولت یازدهم رسید. همچنان بخشی از زمان برنامه پنجم باقی مانده است. آنچه در آن برنامه تکلیف و مجدداً تأکید در برنامه پنجم شده، تدوین نظام جامع رسانه است و من تا به حال در برنامه چهارم و پنجم چیزی ندیده‌ام که به‌عنوان نظام صنفی ذکر شده باشد.»

پیش‌نویس نظام رسانه‌ای مصداق نظام جامع رسانه نیست

مهدی فضایی ادامه داد: «بنابراین به نظر من آنچه اینجا ذکر شده است در راستای بند الف ماده ۱۰ قانون برنامه پنجم درست نیست. برخی ممکن است در دفاع از این پیش‌نویس بگویند این بخشی از آن برنامه است. اشکال بعدی